

**РАНИ СРЕДЊИ ВЕК НА ЦЕНТРАЛНОМ И
ИСТОЧНОМ БАЛКАНУ
БЕОГРАД, 25–26. НОВЕМБАР 2021.**

**РАННОТО СРЕДНОВЕКОВИЕ НА ЦЕНТРАЛНИТЕ И
ИЗТОЧНИТЕ БАЛКАНИ
БЕЛГРАД, 25–26 НОЕМВРИ 2012**

**THE EARLY MIDDLE AGES IN THE CENTRAL AND
EASTERN BALKANS
BELGRADE, 25–26 NOVEMBER 2021**

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
НАЦИОНАЛЕН АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ИНСТИТУТ С МУЗЕЙ –
БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ
АРХЕОЛОШКИ ИНСТИТУТ, БЕОГРАД

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
NATIONAL ARCHAEOLOGICAL INSTITUTE WITH MUSEUM –
BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY, BELGRADE

**РАНИ СРЕДЊИ ВЕК НА ЦЕНТРАЛНОМ И
ИСТОЧНОМ БАЛКАНУ
РАННОТО СРЕДНОВЕКОВИЕ НА ЦЕНТРАЛНИТЕ И
ИЗТОЧНИТЕ БАЛКАНИ
THE EARLY MIDDLE AGES IN THE CENTRAL AND
EASTERN BALKANS**

Српско-бугарска конференција из програма сарадње између
Српске академије наука и уметности и Бугарске академије наука
Србско-българска конференция по програма за сѣтрудничество между САНИ и БАН
Serbian-Bulgarian Conference through Cooperation between the SASA and BAS

Археолошки институт Београд

Национален археологически институт с музей
при Българска академия на науките

БЕОГРАД, 25–26. НОВЕМБАР 2021.
BELGRADE, 25–26 NOVEMBER 2021

НАУЧНИ ОДБОР

Весна Бикић, Иван Бугарски, Снежана Горянова,
Методи Даскалов, Вујадин Иванишевић (председник),
Васил Николов

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР

Весна Бикић, Снежана Горянова, Милица Радишић

SCHOLARLY COMMITTEE

Vesna Bikić, Ivan Bugarski, Snezhana Goryanova,
Metodi Daskalov, Vujadin Ivanišević (Chairman),
Vassil Nikolov

ORGANISING COMMITTEE

Vesna Bikić, Snezhana Goryanova, Milica Radišić

ЧЕТВРТАК, 25. НОВЕМБАР 2021. THURSDAY, 25 NOVEMBER 2021
ПАЛАТА САНУ, СВЕЧАНА САЛА SASA GRAND HALL

9.00 (10.00 по источноевропском времену): *Свечано отварање*
(10.00 ЕЕТ): *Opening Ceremony*

Поздравно слово:

Владимир С. Костић,

председник Српске академије наука и уметности

Greeting Speech:

Vladimir S. Kostić,

president of the Serbian Academy of Sciences and Arts

Уводне речи:

академик Васил Николов,

Бугарска академија наука

Вујадин Иванишевић,

дописни члан Српске академије наука и уметности

Introductory Speeches:

Vassil Nikolov,

Academician, Bulgarian Academy of Sciences

Vujadin Ivanišević,

Corresponding Member, Serbian Academy of Sciences and Arts

Позивна предавања

Keynote Lectures

Alexander Sarantis, University of Warsaw

**Roman-Barbarian Violence and Peaceful ‘Dark Ages’? Warfare and Migration
in the Balkans, 565–800**

Tivadar Vida, Eötvös Loránd University, Budapest

**Bioarchaeological study of early medieval communities along the Danube.
Goals and state of research**

Пауза за кафу, 20 минута

Coffee Break 20 minutes

Сесија 1
Session 1

11.00 (12.00 EET) Преседава: *Иван Бугарски*
Chair: *Ivan Bugarski*

Александър Николов, Софийски универзитет „Св. Климент Охридски“
**Българи и авари на Средния и Долния Дунав: въпроси на
идентификацията**

Alexandar Nikolov, St. Kliment Ohridski Sofia University
**Bulgars and Avars on the Middle and the Lower Danube: issues of
identification**

Предраг Коматина, Византолошки институт САНУ

Нека спорна питања јужнословенско-бугарских односа од VII до IX века
Predrag Komatina, The Institute for Byzantine Studies, SASA
**Some issues in Southern Slavic–Bulgarian relations from the sev-
enth to the ninth century**

Владимир Стайков, Национален археологически институт с музей при БАН
**Между Искър и Тимок: възможниот сценариј за една земја, забулена в
неизвестност**

Vladimir Staykov, National Archaeological Institute with Museum – BAS
**Between the Iskar and Timok Rivers: the possible scenario for a
territory shrouded in obscurity**

Румјана Колева, Софийски универзитет „Св. Климент Охридски“
**Къде исчезнаха местните? (размисли върху характера на етническите
промени през VII – IX в. на југ от Долен Дунав)**

Rumjana Koleva, St. Kliment Ohridski Sofia University
**Where did the locals disappear? (Reflection on the nature of ethnic
changes between the 7th and the 9th century to the south of the Low-
er Danube)**

Дискусија
Discussion

Пауза за ручак 12.40–14.00 (13.40–15.00 EET)
Lunch Break (13.40–15.00 EET)

Сесија 1 (наставак)
Session 1 (continuation)

14.00 (15.00 ЕЕТ) Председава: Румјана Колева
Chair: *Rumjana Koleva*

Наташа Миладиновић-Радмиловић, Археолошки институт, Београд
Физичка антропологија и проучавање раносредњовековних популација
Nataša Miladinović-Radmilović, Institute of Archaeology, Belgrade
Physical anthropology in the study of early medieval populations

Теодор Димитров, Софийски универзитет „Св. Климент Охридски“
Еколошки предпоставки за избухването на т. нар. Юстинианова чума
(541 – 750) на Балканите: ролята на черния плъх (*Rattus rattus*)
Theodor Dimitrov, St. Kliment Ohridski Sofia University
Ecological preconditions for the Justinian plague (541 – 750 AD) on
the Balkans: the role of the black rat (*Rattus rattus*)

Дејан Радичевић, Филозофски факултет, Универзитет у Београду
Средње и доње Подриње у раном средњем веку: археолошка сазнања
Dejan Radičević, Faculty of Philosophy – University of Belgrade
The middle and lower Drina river valley in the early middle ages:
archaeological evidence

Дискусија
Discussion

Пауза за кафу, 20 минута
Coffee Break 20 minutes

Сесија 2
Session 2

15.40 (16.40 EET) Преседава: *Предраг Коматина*
Chair: *Predrag Komatina*

Ивана Пашић, Покрајински завод за заштиту споменика културе, Нови Сад
Насеље 8–9. века у околини Новог Сада – челаревски хоризонт
каснoаварског доба у јужној Бачкој

Ivana Pašić, The Provincial Institute for the Protection of Cultural
Monuments, Novi Sad

**An eighth-ninth century settlement from the vicinity of Novi Sad –
the Čelarevo horizon of the Late Avar Period in the southern Bačka
region**

Душанка Веселинов, Завод за заштиту споменика културе града Новог Сада
Прилози проучавању раносредњовековних насеља и гробаља на
јужном ободу Карпатског басена. Резултати заштитних археолошких
истраживања у Новом Саду и његовој околини, у периоду од 2010–2015.
године

Dušanika Veselinov, Cultural Monument Protection Institute – Novi
Sad

**A contribution to the study of early medieval settlements and ceme-
teries on the southern fringe of the Carpathian Basin: The results of
the 2010–2015 rescue excavations in Novi Sad and its surroundings**

Стела Дончева, Национален археологически институт с музей при БАН,
филиал Шумен

Производственият център за художествен метал при Златар, Преславско
– резултати от последните проучвания

Stela Doncheva, National Archaeological Institute with Museum –
BAS, Branch Shumen

**The production centre for artistry metalwork near the village of
Zlatar, Preslav region: latest results of the archaeological excava-
tions**

Дискусија
Discussion

Сесија 2 (наставак)
Session 2 (continuation)

9.00 (10.00 ЕЕТ) *Председава: Андрей Аладжов*
Chair: Andrey Aladzhev

Вујадин Иванишевић, Археолошки институт, Београд и САНУ
Налази „словенских“ фибула у Илирику

Vujadin Ivanišević, Institute of Archaeology, Belgrade, and SASA
The so-called Slavic fibulae from Illyricum

Иван Бугарски, Археолошки институт, Београд
Оков орме са калотама и псеудоресама из Маргума и питање порекла облика

Ivan Bugarski, Institute of Archaeology, Belgrade
A tasseled harness mount from Margum and the question of the type's origin

Јанко Димитров, Национален археологически институт с музеј при БАН, филиал Шумен
Към въпроса за ежедневието на „елита“ и „простолудието“ в Плиска през столничния период (по данни на датирани в VIII – IX в. керамични находки)

Yanko Dimitrov, National Archaeological Institute with Museum – BAS, Branch Shumen
On the issue of the everyday life of the elite and the common people in Pliska during the metropolitan period (based on ceramic artefacts dated back to 8th and 9th century)

Евгения Коматарова-Балинова, *Андрей Аладжов*, Национален археологически институт с музеј при БАН
Пътят на един поклонник (графитно изображение с религиозна сцена от Кръглата каменна площадка в Плиска)

Evgenia Komatarova-Balinova, *Andrey Aladzhev*, National Archaeological Institute with Museum – BAS
The road of a pilgrim (a graffito of a ritual scene from the round stone platform in Pliska)

Дискусија
Discussion

Пауза за кафу, 20 минута
Coffee Break 20 minutes

Сесија 3
Session 3

11.00 (12.00 EET) Преседава: *Дејан Радичевић*
Chair: *Dejan Radičević*

Методи Даскалов, Национален археологически институт с музеј при БАН
Средновековно селище и керамичен център в околностите на гр.
Вълчедрум, по трасето на Северен магистрален газопровод до българо-
срџбската граница

Metodi Daskalov, National Archaeological Institute with Museum – BAS
**Medieval settlement and pottery production centre excavated in
the vicinity of the town of Vulchedrum on the bed of the Northern
Main Gas Pipeline to the Bulgarian-Serbian border**

Дејан Рабовянов, Национален археологически институт с музеј при БАН,
филиал Велико Търново

**Ранносредновековното селище до с. Кардам, Поповско, пример за
типичното село от периода на разцвет на Първото българско царство
(края на IX – X в.)**

Deyan Rabovyanov, National Archaeological Institute with Museum –
BAS, Branch Veliko Tarnovo

**The early medieval settlement near the village of Kardam, Popovo
region, an example of the typical village functioning during the
zenith of the First Bulgarian Kingdom (late 9th and 10th century)**

Весна Бикић, Археолошки институт, Београд

**Стратум раног средњег века у Гамзиграду (источна Србија) и питање
грнчарске традиције**

Vesna Bikić, Institute of Archaeology, Belgrade

**The early medieval stratum at Gamzigrad (eastern Serbia) and the
aspects of pottery tradition**

Галина Грозданова, Национален археологически институт с музей при БАН
За абсолютната и относителната хронология на ранносредновековната керамика: проблеми и възможни решения

Galina Grozdanova, National Archaeological Institute with Museum – BAS
About the absolute and relative chronology of early medieval pottery: problems and possible solutions

Дискусија
Discussion

Пауза за ручак 12.40–14.00 (13.40–15.00 EET)
Lunch Break 12.40–14.00 (13.40–15.00 EET)

Сесија 4 **Session 4**

14.00 (15.00 EET) *Председава: Методи Даскалов*
Chair: *Metodi Daskalov*

Андрей Аладжов, Национален археологически институт с музей при БАН
Разпространение на ажурни луксозни обици през Ранното Средновековие в Югоизточна Европа

Andrey Aladzhov, National Archaeological Institute with Museum – BAS

Distribution of openwork luxurious earrings in the Early Middle Ages in Southeastern Europe

Стилиян Иванов, Национален археологически институт с музей при БАН, филиал Велико Търново

Археологически обект Брестница-Полето: нови данни за желязната металургия в ранносредновековна България

Stiliyan Ivanov, National Archaeological Institute with Museum – BAS, Branch Veliko Tarnovo

Brestnitsa – Poletto archaeological site: new information on the iron metallurgy in early medieval Bulgaria

Милица Радишић, Археолошки институт, Београд
Раносредњовековна ливена индустрија у српском и бугарском Подунављу:
досадашња сазнања и перспективе за даља истраживања

Milica Radišić, Institute of Archaeology, Belgrade
Early medieval casting technology in the Serbian and Bulgarian
Danube region: current state of knowledge and research perspectives

Дискусија
Discussion

Завршна реч
Closing Remarks

Затварање конференција
Conference Conclusion

**РАНИ СРЕДЊИ ВЕК НА ЦЕНТРАЛНОМ И
ИСТОЧНОМ БАЛКАНУ**

Српско-бугарска конференција из програма сарадње између САНУ и БАН

Београд, 25–26. новембар 2021. Године

**THE EARLY MIDDLE AGES IN THE CENTRAL AND
EASTERN BALKANS**

Serbian-Bulgarian Conference through Cooperation between the SASA and BAS

Belgrade, 25–26 November 2021

**ЛИСТА УЧЕСНИКА
*LIST OF PARTICIPANTS***

Андрей Аладжов, Национален археологически институт с музей – Българска академия на науките
Andrey Aladzhov, National Archaeological Institute with Museum – BAS
alajov@gmail.com

Весна Бикић, Археолошки институт, Београд
Vesna Bikić, Institute of Archaeology, Belgrade
vesna.bikic@gmail.com

Иван Бугарски, Археолошки институт, Београд
Ivan Bugarski, Institute of Archaeology, Belgrade
ivan.bugarski@gmail.com

Душанка Веселинов, Завод за заштиту споменика културе града Новог Сада
Dušanika Veselinov, Cultural Monument Protection Institute – Novi Sad
dusicaveselinov@gmail.com

Tivadar Vida, Eötvös Loránd University, Budapest
vida.tivadar@btk.elte.hu

Галина Грозданова, Национален археологически институт с музей – Българска академия на науките
Galina Grozdanova, National Archaeological Institute with Museum – BAS
ggrozdanova1@gmail.com

Методи Даскалов, Национален археологически институт с музей – Българска академия на науките
Metodi Daskalov, National Archaeological Institute with Museum – BAS
m.m.daskalov@abv.bg

Теодор Димитров, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Theodor Dimitrov, St. Kliment Ohridski Sofia University
theodor.dimitrov@gmail.com

Янко Димитров, Национален археологически институт с музей – Българска академия на науките, филиал Шумен
Yanko Dimitrov, National Archaeological Institute with Museum – BAS, Branch Shumen
yanko_aim@mail.bg

Стела Дончева, Национален археологически институт с музей – Българска академия на науките, филиал Шумен
Stela Doncheva, National Archaeological Institute with Museum – BAS, Branch Shumen
donchevastela@yahoo.com

Вујадин Иванишевић, Археолошки институт и Српска академија наука и уметности

Vujadin Ivanišević, Institute of Archaeology, Belgrade, and SASA
vujadin.ivanisevic@gmail.com

Стилијан Иванов, Национален археологически институт с музей – Българска академия на науките, филиал Велико Търново

Stiliyan Ivanov, National Archaeological Institute with Museum – BAS, Branch Veliko Tarnovo
stilsa@abv.bg

Румяна Колева, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Rumyana Koleva, St. Kliment Ohridski Sofia University
rukoleva@gmail.com

Евгения Коматарова-Балинова, Национален археологически институт с музей – Българска академия на науките

Evgenia Komatarova-Balinova, National Archaeological Institute with Museum – BAS
e_komatarova@abv.bg

Предраг Коматина, Византолошки институт САНУ

Predrag Komatina, The Institute for Byzantine Studies, SASA
Predrag.Komatina@vi.sanu.ac.rs

Наташа Миладиновић-Радмиловић, Археолошки институт, Београд

Nataša Miladinović-Radmilović, Institute of Archaeology, Belgrade
miladinovic.radmilovic@gmail.com

Александър Николов, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Alexandar Nikolov, St. Kliment Ohridski Sofia University
alnik_1999@yahoo.com

Ивана Пашић, Покрајински завод за заштиту споменика културе, Нови Сад

Ivana Pašić, The Provincial Institute for the Protection of Cultural Monuments, Novi Sad
ivana.pasic@pzzzsk.rs

Дејан Рабовянов, Национален археологически институт с музей – Българска академия на науките, филиал Велико Търново

Deyan Rabovyanov, National Archaeological Institute with Museum – BAS, Branch Veliko Tarnovo
rabovyanov@gmail.com

Дејан Радичевић, Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Dejan Radicević, Faculty of Philosophy – University of Belgrade
dradicev@f.bg.ac.rs

Милица Радишић, Археолошки институт, Београд
Milica Radišić, Institute of Archaeology, Belgrade
mveselicic@gmail.com

Alexander Sarantis, University of Warsaw
alexander.sarantis@googlemail.com

Владимир Стайков, Национален археологически институт с музей –
Българска академия на науките
Vladimir Staykov, National Archaeological Institute with Museum – BAS
vladimir_st_staykov@abv.bg